

ПОЗДРАВЕН ГОВОР

на претседателот на Претседателството на СРМ Видое Смилевски
на прославата на Триесет годишнината на Институтот за
национална историја — Скопје

Другарки и другари,
Почитувани гости,

Ми причинува големо задоволство и чест од името на Претседателството на СР Македонија, на работните луѓе и соработниците на Институтот за национална историја — Скопје да им го честитам јубилејот — 30 годишнината од создавањето на Институтот.

Денешниот јубилеј на Институтот го одбележуваме со значајни резултати и успеси во истражувањето, проучувањето и научното толкување на историјата на македонскиот народ и народностите во Македонија.

Слободниот и сестран развој на СР Македонија во рамките на СФРЈ создаде услови за сестран развој на науката, во тој склоп и на историската наука. Со творечки напори и истражувачки усилби македонската историографија постојано се развиваше и успешно се движи кон средишните историски прашања и пристапува кон синтези на одделни периоди па и на севкупниот историски развој. Македонската историографија даде и натаму ќе дава сè попродабочени одговори за раѓањето, развојот и постоењето на македонското национално битие низ историјата.

Идеи и обиди за објаснување и пишување на генезата и за минатото на македонскиот народ се јавуваат, паралелно со буђењето и постепениот развој на свеста за македонската национална самобитност, уште во 19 и во првите децении од 20 век, во трудовите на Пулевски, Мисирков, Чуповски, Рацин и др. што со работата на овој Институт претставува определен континуитет.

Раѓањето и развојот на националните својства и атрибути на Македонскиот народ низ вековите е непобитен доказ и прилог кон општите законитости на општествениот развој на луѓето

и на народите и покрај низа внатрешни и надворешни фактори — општествено-политички, стопански и меѓународни, кои го усложнуваа, попречуваа и успоруваа историскиот развој на македонската нација.

Кога е збор за историските услови, за општествено-економските и политичките претпоставки нужни за раѓањето и развојот на македонската нација, на свеста за нејзиниот идентитет и самобитност, поновата историја на македонскиот народ вонредно силно истакнува една значајна карактеристика — националните особености и средствата и институциите низ кои тој процес се вршеше беа доминантно и постојно исполнети со ослободителни борби и стремежи на народните маси како против Отоманската империја така и со бескомпромисни отпори и борба против туѓите аспирации и оспорувања на неговите права за слобода и независност.

Нараснатата и созреаната општествена и национална свест на македонскиот народ, благодарение на одредени историски, политички и други услови, дојде до полн израз и се потврди во НОБ и Социјалистичката револуција во Југославија, во која, додуша само еден, поголемиот негов дел, заедно со другите братски југословенски народи и народности, ја извојува својата национална и социјална слобода и отпочна да ја изградува и остварува, во услови на рамноправност и заедништво со другите југословенски народи и народности, својата државност и севкупната општествено-политичка, економска и културна преобразба цврсто определена кон остварување на социјалистичко самоуправни општество.

Сложените услови низ кои се одвиваше борбата на македонскиот народ за слобода и самобитност, при што најчесто е збор за присвојувањето, на неговата борба, култура па и самото име, бараше научно обработување на неговата историја. Затоа и не е случајно што уште на Првото заседание на АСНОМ беше нагласена нужноста од создавање на еден научен институт кој ќе има задача да ја истражува, прибира и проучува историската граѓа која се однесува за животот на македонскиот народ од далечните почетоци на неговата историја до нашите дни.

Младата македонска историска наука мораше да почне речиси од самиот почеток: не само да открива факти и податоци во длабините на вековите на неговата автентична животна судбина, туку и да ги отклонува дебелиите наноси од туѓи прикажувања и вреднувања на неговите сопствени услови, напори и резултати на неговиот историски развој.

Односот спрема македонскиот народ и неговата историја, кој, за жал, може да се сретне и во историската наука на одделни земји дури и во сегашно време, укажува на можноста да се согледаат и такви примеси во неа кои немаат ништо заедничко со вистинска наука.

Историска наука која го занемарува објективниот метод во истражувањето и во вреднувањето на историското минато, која станува слугинка на дневната политика, по логика на нештата длабоко зачекорјува во национализам и хегемонија. Политичките сили на кои таквата ненаучна историографија ѝ служи за остварување на нивните великодржавни цели ја поттикнуваат историската наука за манипулирање со историската вистина, да ги крие и фалсификува историските факти и документи доколку тие говорат спротивно на нивните интереси. Всушност тоа се методи и однесувања во науката кои претставуваат своевидни облици на агресија и хегемонија.

Буржоаската историографија и онаа историографија која појдува од марксистички основи а е обременета со тесен национализам, се бават со оние феномени во развојот на општеството кои ги потврдуваат нивните тесни класни и националистички позиции — државата и правото и оние надворешни изрази на нивното јавување и постоење кои се инкарнација на нивната класна позиција, недоволно или воопшто не и со условите на животот и развојот на луѓето и на народите. Оттаму за овие науки општествените, материјалните и културните процеси на народните маси се од второстепено значење и оние народи кои немаат држави, владетели и освојувачки војни немаат ни своја историја, тие не се субјекти на историјата.

Современата наука воопшто, па и историската, силно се разви и е во реална состојба, доколку се служи со објективни научни методи, критички да ја осветлува правата историја на луѓето и народите и во изминатите периоди и во поновата и новата ера на нивниот живот.

Односите меѓу луѓето и народите во минатото се карактеризираат не само со стремежи за освојување и потчинување на едните, побројни и појаки, над другите, помалубројни и послаби народи и људски заедници, со цел да се подведат на владеењето на установите и на редот на појаките и да им се одземат нивните материјални добра. Напротив, историјата на човештвото, на заедниците на луѓето и на народите, многу повеќе се движела низ односи на нивно взаемно живеење и взаемно влијание, врз условите, формите и класните односи низ кои се остварувал нивниот развој во материјалната и духовната сфера на нивниот живот.

Затоа историската наука сама за себе не е во состојба да биде исклучителен толкувач на историјата на човешкото општество. Изучувањето на неговата историја бара сè повеќе комплексна, интердисциплинарна акција, во која, покрај историската наука, значајно место имаат социолошки, економски, етнографски, културно-историски, лингвистички и други научни дисциплини.

Другарки и другари,

Почитувани гости,

Постојната национална афирмација на македонскиот народ и сестраниот општествен социјалистички развој што го остварува СРМ во рамките на социјалистичката, самоуправна Југославија, е беспорен доказ за вистината за националната самобитност и историскиот развој на македонскиот народ.

Колку се привлечни и благородни, толку се одговорни и сложени задачите на нашата историска наука во истражувањето и толкувањето на минатото на македонскиот народ и народностите во Македонија. Силно и незаменливо средство за тоа е творечката примена на марксистичкиот научен метод во расветлувањето на историското минато.

Научниот развој достигна таков ниво кој не допушта импровизации без опасност да не се западне во вулгаризација на науката, во лажно вреднување, упростување и во вулгарен утилитаризам.

Одговорниот однос и марксистичкиот научен метод во истражувањето е силна брана од запаѓање во банална национална романтика, псевдонаучност и субјективизам. Таквиот однос изискува историчарот да биде јасен во излагањето, прецизен во користењето на научниот апарат, критички поставен во ползувањето и внимателен во интерпретацијата на изворот.

Таквиот однос и таквата основа на досегашните достигнуања во современата македонска историографија се оние чинители кои допринесоа огромниот дел од ова творештво да постигне вистински научни квалитети кои наидуваат на признание како во југословенската така и во светската научна јавност.

Тоа е патот по кој и во иднина, несомнено, ќе оди нашата историографска наука кон натамошно откривање, критичко преиспитување и потврдување на веќе дадените одговори на сите прашања од постоењето и развојот на нашето национално битие.

За истакнување и за поддршка е ориентацијата на Институтот својата научно-стручна работа во проучувањето, расветлувањето и толкувањето на историското минато на македонскиот народ, да ја организира и насочи систематски и плански со давање еднаков значај на сите периоди од неговиот историски развој, без да се запоставуваат некои за сметка на други, иако состојбата на кадровските, финансиските и други услови, како и недостапноста на архивските фондови од некои периоди, не овозможуваат остварување на еднаков интензитет на научните истражувања. Исто така, мошне значајни се напорите што Институтот ги чини, освен за проучување на историјата на македонскиот народ и народностите во Македонија, и за проучување на работничкото движење во Македонија.

За натамошното што поуспешно остварување на задачите што стојат пред Институтот односно нашата историографија, посебно значајна е постојната грижа за стручно и идејно, марксистичко образование и изградување, оспособување и развој на научните кадри и работниците, историчари и истражувачи во оваа област, кои ќе можат успешно да работат врз проблемите што се опставуваат пред историската наука и самопрегорно и полетно ќе го продолжат истражувањето на минатото на македонскиот народ.

Од исто такво значење е и натамошното развивање и остварување на односите и соработката на Институтот со соодветните историски институти и институтите за работничкото движење во Југославија, како и соработката со такви институти во странство. Поврзувањето и постојаната соработка на нашата историска наука со соодветните науки во земјата и во странство е неопходност не само заради презентирањето на пошироката јавност нејзините резултати во проучувањето на историјата на македонскиот народ, туку и за размена и користење на искуствата и постигнувањата на историската наука воопшто во расветлувањето на минатото на поодделни народи и народности во Југославија и во светот.

Најпосле нема сомнение, дека, како и досега македонската историска наука, со објективното и научното марксистичко расветлување и толкување на нашата национална историја ќе дава свој придонес, како за натамошниот сестран национален и социјалистички општествен развој и остварување на интересите на македонскиот народ, така и за обезбедување на мирот и соработката меѓу народите и државите на Балканот и пошироко.

Другарки и другари,

Честитајќи Ви го јубилејот, Ви пожелувам натамошни плодни успеси во вашата творечка и благородна работа.